

Granavollen-Tingelstadhøgda-Røykenvika - muligheter og utfordringer for kulturlandskapsverdiene

Kulturhistoriske verdier

Området preges av stor tidsdybde med utnyttning av naturressurser gjennom flere tusen år. Spor etter menneskelig aktivitet fra steinalder, bronsealder, jernalder, middelalder og nyere tid understreker dette. Kulturminnene og kulturmiljøene er viktige for vår identitet og er et grunnlag for opplevelser og næringsutvikling. De er ikke-fornybare ressurser som er verdier som bør forvaltes som en investering for framtidige generasjoner.

Mange funn av steinøkser fra yngre steinalder vitner om at området tidlig var aktivt som jordbruksareal. Flere bronsealderfunn i område kan settes i sammenheng med en økonomisk maktelitesom fantes i de beste jordbruksbygdene. Rester etter bronselurer som er funnet på Raassum i Røykenvik er et spesielt flott funn og ett av to bronselurfunn i Norge.

Gravminner er en dominerende kulturminnetype fra jernalder i området, herunder gravhauger/gravfelt samt eksempelvis Steinringen på Bilden. Bydeborgen på Sølvsberget er også fra jernalderen og vitner om urolige tider og ufred i folkevandringstiden. Funn, for eksempel jernbarrer, viser handel.

Områdets fire middelalderbygninger i stein; Søsterkirkene, Steinhuset og St. Petri/gml Tingelstad kirke er særegent for et så lite område. I tillegg har det vært kirker på Grinaker, Dvergsten, Nes og Bilden og Kjos, som vitner om at Kirken i Gran har stått sterkt. Runestein ved Nicolaikirken og Dynnasteinen forteller tidlige historier.

Husene på gårdene, som våningshusene, uthus samt tunstruktur har endret seg gjennom århundrene. Byggeskikken har endret seg gjennom nye impulser. Overgang fra leilending til selveier skjedde hovedsakelig på begynnelsen av 1700-tallet. Dette ga grunnlag for sterk nybygging på gårdene. 1800-tallet modernisering og store omlegginger. Befolkningsøkning med ekspansjon, nyrydding og deling av gårder. Husmannsvesen og setring. Området er i dag et helhetlig landbruksområde med mange flotte bygningsmiljøer; hovedhusene er på mange av gårdene staselige midtkammersbygninger og med store stabbur. Driftsbygningene framstår som store monumentale byggverk med lange tømmermannstradisjoner. Den store røde låven preger dagens gardstun og landskap. Samtidig er den et resultat av en driftsform som i hovedsak ble avviklet på 1950-60- tallet. Låvene er med sine dimensjoner og farger godt synlige og dominerende i landskapet.

Både vannvegen og veger på land har vært viktige. Vigga er, nest etter Akerselva, den elven i Norge med mest industriell virksomhet som møller, garverier, sagbruk, smier og brenneri (i Røykenvik). Gamle gutuer og stier går på kryss og tvers i området. Den bergenske hovedveg går som en rød streng gjennom området. Pilegrimsleden følger denne fra Granavollen til Brandbu. Ved Korshagan finner vi hulveger,- gamle rideveger som vitner om ferdsel her siden middelalderen og sannsynligvis jernalder.

De fleste gardstunene har flere typer bygninger, noen er trolig sjeldne. Det kan være aktuelt å få en bedre oversikt over disse samt å støtte istandsetting av bygninger som vurderes som verneverdige.

Immateriell kulturarv

Annen kulturhistorie er også viktig med tanke på næring. Eks Halvdan den Svarte som gikk gjennom isen i Røykenvik i ca 860 eller Christopher Hammer og hans virke.

